

Sygn. akt III UK 17/18

POSTANOWIENIE

Dnia 14 listopada 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriłło

w sprawie z odwołania M. H.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.
z udziałem zainteresowanego K. H.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 14
listopada 2018 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się i zainteresowanego od wyroku Sądu
Apelacyjnego w (...)
z dnia 10 sierpnia 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od skarżących na rzecz organu rentowego kwoty
po 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sądu Okręgowego w K. wyrokiem z dnia 10 sierpnia 2017 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w S. z dnia 5 sierpnia 2016 r. (którym zmieniono decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. stwierdzając, że K. H., jako osoba współpracująca z M. H. przy prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej, podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 17

września 2015 r.) i oddalił odwołanie oraz orzekł o kosztach postępowania za obie instancje.

M. H. i K. H. zaskarżyli powyższy wyrok skargą kasacyjną w całości. Wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i jego zmianę, przez uwzględnienie odwołania skarżących i uznanie K. H. za podlegającą obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu, a także dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu, poczynając od dnia 17 września 2015 r., ewentualnie wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w (...), z uwzględnieniem kosztów postępowania kasacyjnego.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucili naruszenie prawa materialnego: 1/ art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 11, art. 11 ust. 2, art. 13 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1778 ze zm.; dalej: ustawa systemowa), przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, wbrew utrwalonej linii orzeczniczej Sądu Najwyższego, że dążenie do uzyskania wysokich świadczeń z ubezpieczenia społecznego przez kobietę w ciąży nie może stanowić jedyne go motywu zgłoszenia do systemu ubezpieczeń społecznych; 2/ art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 11, art. 11 ust. 2, art. 13 pkt 5 ustawy systemowej, przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że w zakresie wykładni legalnej pojęcia osoby współpracującej mieszczą się przesłanki w przepisach tym nieprzewidziane, a dotyczące: bycia przez ubezpieczoną w zaawansowanej ciąży, uprzedniego rozwiązania przez ubezpieczoną stosunku pracy, długotrwałego korzystania ze zwolnienia lekarskiego przed zgłoszeniem się, jako osoba współpracująca, do ubezpieczenia społecznego, zadeklarowanie wysokiej podstawy składek, dokonanie płatności składek za określony okres czasu, gdy przedmiotowe przesłanki nie mieszczą się w zakresie definicji osoby współpracującej; 3/ art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 11, art. 11 ust. 2, art. 13 pkt 5 ustawy systemowej oraz art. 23 i 27 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (dalej: k.r.o.), przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że wsparcie przy prowadzeniu działalności gospodarczej udzielone przez jednego ze współmałżonków drugiemu współmałżonkowi mieści się w zakresie pojęcia zaspokajania potrzeb rodziny, nie zaś - zgodnie z prawidłową wykładnią

wymienionych przepisów - stanowi współpracę przy prowadzeniu działalności gospodarczej. Skarżący podnieśli ponadto zarzut naruszenia przepisów postępowania cywilnego, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy: art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, przez niewskazanie w uzasadnieniu wyroku, w jakim zakresie Sąd drugiej instancji nie zgadza się z ustaleniem okoliczności faktycznych przez Sąd pierwszej instancji, gdy Sąd drugiej instancji jedynie wskazał w sposób ogólnikowy, że Sąd pierwszej instancji winien z większą ostrożnością ocenić zeznania stron, ponadto przytoczył okoliczności, które jego zdaniem są istotne dla oceny sprawy - inne niż ustalone przez Sąd pierwszej instancji – a także nie dokonał oceny okoliczności faktycznych ustalonych przez Sąd pierwszej instancji przez pryzmat treści przepisu prawa materialnego, tj. nie wyjaśnił, dlaczego w jego ocenie zakres pracy świadczonej przez skarżącą ad. 2 nie należało uznać za współpracę przy prowadzeniu działalności gospodarczej, co miało istotny wpływ na wynik sprawy, gdyż nie pozwala recypować pełnego toku myślenia Sądu drugiej instancji i przyjętej przez ten Sąd oceny całości materiału dowodowego zgromadzonego przez Sąd pierwszej instancji, co tym samym pozbawia skarżących prawa do zagwarantowanej im przepisami Konstytucji oraz przepisami k.p.c. zasady dwuinstancyjności.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazali, że w sprawie pojawiło się istotne zagadnienie prawne wymagające rozstrzygnięcia, sprowadzające się do pytania: Czy pomoc współmałżonka przy prowadzeniu działalności gospodarczej polegająca na świadczeniu pracy w ramach przedmiotowej działalności może być uznana za zaspokajanie potrzeb rodziny w ramach istniejącego pomiędzy stronami małżeństwa? Skarżący powołali się również na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej wynikającą z faktu, że Sąd drugiej instancji przyjął błędnie, iż dążenie do uzyskania wysokich świadczeń z ubezpieczenia społecznego przez kobietę w ciąży nie może stanowić jedynego motywu zgłoszenia do systemu ubezpieczeń społecznych. Pogląd taki jest sprzeczny z linią orzecniczą Sądu Najwyższego. Za oczywistą zasadnością skargi kasacyjnej przemawia również to, że Sąd drugiej instancji błędnie odczytał treść norm prawnych dotyczących pojęcia osoby współpracującej, przyjmując, że za

niemożnością uznania danej osoby za osobę współpracującą przemawiają okoliczności w owej normie nieprzewidziane, tj. bycia przez ubezpieczoną w zaawansowanej ciąży, uprzedniego rozwiązania przez ubezpieczoną stosunku pracy, długotrwałego korzystania ze zwolnienia lekarskiego przed zgłoszeniem się, jako osoba współpracująca, do ubezpieczenia społecznego, zadeklarowanie wysokiej podstawy składek, dokonanie płatności składek za określony okres czasu, podczas gdy przedmiotowe przesłanki nie mieszczą się w zakresie definicji osoby współpracującej.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania oraz zasądzenie od skarżących kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania za pomocą wywodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2009 r., II PK 66/09, LEX nr 553691). Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało

sformułowane, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne" (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158, z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; z dnia 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; z dnia 31 stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729). Obowiązkiem skarżącego jest też wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz

sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że skarżący nie wykazali istnienia powołanych przez siebie przesłanek przedsądu.

Wypada zauważyć, że skarżący łączą oczywistą zasadność skargi kasacyjnej z wystąpieniem istotnego zagadnienia prawnego. Tymczasem, już tylko z samej przedstawionej wyżej istoty ustawowych przesłanek przedsądu, przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c., wynika, że co do zasady nie mogą one występować jednocześnie. Jeżeli bowiem w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne, od którego rozstrzygnięcia zależy wydanie prawidłowego orzeczenia co do istoty sprawy, to z natury rzeczy ewentualny błąd orzeczniczy popełniony przez Sąd drugiej instancji nie może mieć charakteru oczywistego i podstawowego. Skarga kasacyjna nie może być uznana za oczywiście uzasadnioną, jeżeli o występowaniu tej przesłanki miałoby świadczyć naruszenie przepisów prawa, których wykładnia nasuwa tak duże wątpliwości, że konieczne jest ich wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy w ramach sformułowanego w tej sprawie zagadnienia prawnego (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2011 r., II PK 247/10, LEX nr 1274964).

Niezależnie od powyższych stwierdzeń godzi się podkreślić, że wykładnia art. 8 ust. 11 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych ma ugruntowany charakter. Zgodnie z tą wykładnią, cechami konstytutywnymi pojęcia „współpraca przy prowadzeniu pozarolniczej działalności” w rozumieniu tego przepisu są występujące łącznie: a) istotny dla działalności gospodarczej ciężar gatunkowy działań współpracownika, które nie mogą mieć charakteru wtórnego; muszą pozostawać w bezpośrednim związku z przedmiotem podjętej działalności oraz muszą charakteryzować się pewną systematycznością, stabilnością i zorganizowaniem; b) znaczący czas i częstotliwość podejmowanych robót (wyroki

Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2008 r., II UK 286/07, OSNP 2009 nr 17-18, poz. 241; z dnia 6 stycznia 2009 r., II UK 134/08, OSNP 2010 nr 13-14, poz. 170; z dnia 24 lipca 2009 r., I UK 51/09, LEX nr 529767; z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 315/09, LEX nr 604215; z dnia 21 czerwca 2016 r., I UK 272/15, LEX nr 2111407 oraz z dnia 18 maja 2017 r., I UK 215/16, LEX nr 2329474). W tak rozumianą działalność nie wypisuje się doraźna pomoc małżonka w rozumieniu art. 23 k.r.o. Wzajemna pomoc oraz współdziałanie dla dobra rodziny stanowią bowiem przejaw realizacji obowiązków małżeńskich (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2017 r., I UK 215/16, LEX nr 2329474).

Lektura pisemnych motywów zaskarżonego wyroku wyraźnie wskazuje, że Sąd drugiej instancji w pełni respektował taką właśnie wykładnię powołanego przepisu w ramach dokonywania oceny prawnej ustalonego w sprawie stanu faktycznego, z którego wynika, iż pomoc świadczona przez K. H. na rzecz męża miała okazjonalny charakter oraz była realizowana w niewielkim rozmiarze, polegała na przykład na wypełnieniu związanych z działalnością męża dokumentów o nieznaczej objętości (uzasadnienie wyroku s. 11). Ponadto w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia nie przyjęto, wbrew podnoszonym przez skarżących argumentom, że kobieta ciężarna nie może współpracować przy prowadzeniu pozarolniczej działalności. Stwierdzono natomiast, że pomoc rzeczywiście świadczona przez skarżącą, z uwagi na jej rozmiary i okoliczności, w jakich została podjęta, nie wypełniała definicji współpracy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności.

Godzi się zauważyć, że zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, co oznacza, że w przypadku poddania skargi kasacyjnej merytorycznej ocenie i tak musiałby uwzględnić owe ustalenia faktyczne przy rozpatrywaniu powołanych w skardze zarzutów naruszenia prawa materialnego, którego przepisy stanowiły podstawę prawną rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku.

Wypada podkreślić, że niniejszy spór dotyczył prawidłowości decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w przedmiocie podlegania K. H. ubezpieczeniom społecznym z tytułu współpracy z mężem przy prowadzeniu pozarolniczej działalności. Istota problemu sprowadzała się zatem do odpowiedzi na pytanie, czy

rzeczywiście współpraca taka miała miejsce. Wykluczenie owej współpracy czyniło decyzję organu rentowego prawidłową i uzasadniało oddalenie odwołania od niej. Wobec skutecznego zanegowania istnienia wskazanego w zgłoszeniu do ubezpieczeń społecznych tytułu do podlegania tym ubezpieczeniom, nie było obowiązkiem Sądów orzekających w sprawie poszukiwanie innej kwalifikacji prawnej dla świadczonej przez skarżącą pomocy na rzecz męża.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach orzeczono stosownie do art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. oraz § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804 ze zm.).